

ПОДІЇ. ЗАХОДИ. КОМЕНТАРІ

**Зустріч з Послами країн
Великої сімки щодо підготовки
до місцевих виборів** 6

ПОДІЇ. ЗАХОДИ. КОМЕНТАРІ

**Пресконференція "Як і навіщо
українці змінювали виборчу
адресу"** 13

ПОДІЇ. ЗАХОДИ. КОМЕНТАРІ

**Презентація електронної
системи "Електронний
кабінет ТВК"** 16

ВЕРЕСЕНЬ 2020 SEPTEMBER

ВІСНИК

ЦЕНТРАЛЬНОЇ ВИБОРЧОЇ КОМІСІЇ

КОМЕНТАРІ НАУКОВЦІВ

РОЗ'ЯСНЕННЯ ФАХІВЦІВ

ОЦІНКИ ЕКСПЕРТІВ

ЗВОРОТНИЙ ЗВ'ЯЗОК

ОСВІТНІ ПРОГРАМИ

АКТУАЛЬНІ ІНТЕРВ'Ю

ПРАВОВА КУЛЬТУРА

ЗВ'ЯЗКИ З РЕГІОНАМИ

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД

ТЕМА НОМЕРА

ПРО ВИБОРИ – ПРОСТО

21 вересня на сайті ЦВК запуснено вебресурс "ЦВК: просвіта". Це просвітницька платформа, де кожен виборець може перевірити та поглибити свої знання про вибори

Шановні колеги, з Днем юриста!

Для Центральної виборчої комісії це професійне свято, адже потужна армія наших юристів завжди на передовій виборчих баталій!

Ви як прапороносці, завжди в перших лавах! І коли відстоюєте правоту ЦВК в судових справах, і коли виявляєте неузгодженості та юридичні засідки Виборчого кодексу, і коли готуєте різноманітні постанови із безліччю роз'яснень, порядків і тлумачень.

Професійний юрист як пілот, що тримає штурвал закону, дотримуючись букви і норми! Як архітектор, для якого кожна найменша деталь має значення. Як лікар, що мусить вчасно виявити збій в організмі і відновити його роботу.

Натхнення вам, друзі, і насаги! Професійного везіння і визнання!

Миру вам і вашим родинам!

Зі святом!

ЗМІСТ

ВЕРЕСЕНЬ • 2020

ПОДІЇ. ЗАХОДИ. КОМЕНТАРІ

Зустріч з Послами
країн Великої сімки **6**

Безпекові питання
організації спостереження
за місцевими виборами **8**

Чесні вибори – спільний
пріоритет ЦВК та МВС **10**

Доступність місцевих виборів
для людей з інвалідністю **12**

Як і навіщо українці
змінювали виборчу адресу? **13**

Електронний кабінет
для членів ТВК **16**

ВИБОРИ ЗА КОРДОНОМ

Референдум в Італії **30**

Швейцарія: бути чи не бути
в Шенгенській зоні **31**

АКТУАЛЬНИЙ КОМЕНТАР

Контроль виборчих фондів партій та
кандидатів на місцевих виборах **18**

Агітація за правилами **20**

ВИБОРЧА ПРОСВІТА

Про вибори – просто **22**

Головне про місцеві вибори 2020 **24**

ЦВК провела серію онлайн-
тренінгів для членів ТВК **26**

ДЕМОКРАТІЯ: від теорії до практики **27**

Як зробити участь у виборах і
демократичних процесах
максимально інклюзивною під час
криз у сфері охорони здоров'я? **28**

У номері використано повідомлення пресслужби Центральної виборчої комісії, інформацію з офіційних сайтів та сторінок у мережі Facebook ЦВК, Державного реєстру виборців, Центру управління навчанням учасників виборчого процесу, громадських та неурядових міжнародних організацій, українських та зарубіжних інформаційних агентств, а також інформацію з відкритих джерел.

Архів номерів журналу "Вісник Центральної виборчої комісії" можна переглянути за посиланням:
<https://www.cvk.gov.ua/visnik-tsentralnoi-viborchoi-komisii.html/>

EVENTS. ACTIVITIES. COMMENTS

6 Meeting with the Ambassadors of the G7 countries

The G7 ambassadors initiated a meeting with the Chairman of the Central Election Commission to discuss preparations for the October 25, 2020 local elections. This meeting was held on September 14 with the assistance of the International Foundation for Electoral Systems (IFES).

8 Security issues of local election observation

On 9 September, the Central Election Commission hosted a working meeting of CEC Chairman Oleh Didenko with representatives of the OSCE / ODIHR Local Election Observation Mission, headed by Alexander Shlik, Head of the OSCE / ODIHR Elections Department. The event was also attended by Bureau Electoral Adviser Kira Castaldo, Bureau Security Expert Tibor Nemes, CEC Deputy Chairman Serhii Dubovyk, Commission members Pavlo Liubchenko and Serhii Postivyi.

10 Fair elections are a joint priority of the CEC and the Ministry of Internal Affairs

On September 23, the Central Election Commission hosted a working meeting between CEC Chairman Oleh Didenko and Deputy Minister of Internal Affairs of Ukraine Anton Herashchenko. The event was also attended by CEC member Iryna Yefremova, who is responsible, in particular, for coordinating the interaction of the Commission with the Ministry of Internal Affairs of Ukraine and the National Police of Ukraine in order to ensure the voting rights of citizens.

12 Accessibility of local elections for people with disabilities

On September 25, at the invitation of the Office of the Ombudsman of Ukraine, Oleh Didenko, the Chairman of the Central Election Commission, and Iryna Yefremova, a member of the Central Election Commission, met with Liudmyla Denisova, the Ukrainian Parliament's Commissioner for Human Rights. The event was also attended by the Presidential Commissioner for the Rights of Persons with Disabilities Valerii Sushkevych and other officials.

13 How and why did Ukrainians change their electoral address?

On September 16, a press conference "Local elections under the new rules: how and why did Ukrainians change their electoral address?" Took place on the lawn of the Central Election Commission's courtyard.

ACTUAL COMMENT

18 Control of election funds of parties and candidates in local elections

In pursuance of the requirements of the Electoral Code of Ukraine, the Central Election Commission has developed and agreed with the National Bank of Ukraine Recommendations on control over the receipt, accounting and use of election funds of local organizations of political parties, candidates, candidates for village, town, city mayor.

20 Campaign by the rules

Member of the Central Election Commission Vitaliy Hren comments on the Clarification on the ban on providing money or free or on preferential terms of goods, services, works, securities, loans, lotteries and other material values (indirect bribery) during the local elections on October 25, 2020.

ELECTORAL EDUCATION

22 About elections – simply

On September 21, the CEC: Education website was launched on the CEC website. It is an educational platform where every voter can test and deepen their knowledge of elections. "CEC: Education" is the result of cooperation between the Central Election Commission and the Council of Europe in the framework of the project "Support for Transparency, Inclusiveness and Fairness of Electoral Practice in Ukraine".

24 The main thing about the 2020 local elections

From 7 to 23 September 2020, members of the Central Election Commission Andrii Hevko, Pavlo Liubchenko, Victoria Glushchenko and Deputy Head of the CEC Secretariat Natalia Vadimova took part in informational and educational webinars organized by the Council of Europe within the project "Supporting Transparency, Inclusiveness and Inclusiveness Ukraine" together with the public organization "Human Rights Platform". The participants of the discussions considered the main aspects of the local elections on October 25, 2020.

26 The CEC conducted a series of online trainings for TEC members

The Central Election Commission, together with the International Foundation for Electoral Systems (IFES) in Ukraine and the CEC Training Center, organized and conducted a series of trainings for members of territorial election commissions on the organization and preparation of local elections on October 25, 2020.

27 DEMOCRACY: from theory to practice

The civic education course, launched by the International Foundation for Electoral Systems IFES in Ukraine, has started for the third time in higher education institutions. The course "Democracy: from theory to practice" has been taught in more than 20 universities in 16 cities of Ukraine in the autumn semester of the 2020–2021 academic year.

28 How to make participation in elections and democratic processes as inclusive as possible during health crises?

"Inclusion and full participation in political life" is the fourth document in a series of information materials on COVID-19 from the International Foundation for Electoral Systems (IFES). The publication offers an overview of potential barriers to the exercise of political rights by certain groups of citizens arising from crises such as COVID-19, as well as recommendations for increasing accessibility and inclusion.

ELECTIONS ABROAD

30 Referendum in Italy

As a result of the referendum the Italians called for a reduction in the size of parliament.

31 Switzerland: to be or not to be in the Schengen area

On September 27, Switzerland held a referendum on leaving the Schengen area. According to the results of the referendum, 62% of citizens voted against leaving the Schengen area. Therefore, the Swiss will continue to be able to move freely through the European Union.

Зустріч з Послами країн Великої сімки

Посли країн Великої сімки ініціювали зустріч з Головою Центральної виборчої комісії з метою обговорення питань підготовки до місцевих виборів 25 жовтня 2020 року. 14 вересня відбулася така зустріч за сприяння Міжнародної фундації виборчих систем (IFES).

Загалом Олег Діденко поінформував дипломатів про хід підготовки та проведення місцевих виборів 25 жовтня 2020 року, основні труднощі, що виникають у цьому процесі, та як Комісія планує продовжувати модернізувати та зміцнювати ЦВК у найближчі роки.

ЩОДО ПІДГОТОВКИ ДО МІСЦЕВИХ ВИБОРІВ-2020

"Це найскладніші вибори в історії України. На виборчий процес впливають одразу кілька важливих факторів: нові виборчі системи, недосконале законодавство, неможливість

проведення виборів на окремих територіях у зв'язку з військовою агресією, новий адміністративно-територіальний устрій та COVID-19".

ЩОДО ТЛУМАЧЕННЯ ВИБОРЧОГО ЗАКОНОДАВСТВА

"Складне законодавство потребує роз'яснення проблемних моментів. Щоб забезпечити дотримання вимог виборчого законодавства, намагаємось надавати такі роз'яснення. Важливу увагу приділяємо навчанню членів виборчих комісій. Також активно займаємось просвітою виборців.

Це дуже важливий напрям у нашій роботі. Адже, вважаємо, що чесні вибори можливі за високої свідомості громадян. Коли люди дотримуються закону не тому, що передбачені санкції за порушення, а через внутрішнє переконання, що так правильно і так має бути".

ЩОДО ПРОВЕДЕННЯ ВИБОРІВ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ

"COVID-19 суттєво ускладнив підготовку до місцевих виборів. Починаючи з неможливості проведення оффлайн-заходів і закінчуючи проблемами з фінансуванням, унаслідок чого не вдалося створити регіональні

та територіальні представництва, модернізувати ІАС "Вибори", розгорнути до рівня ТВК. Це дало б можливість членам виборчих комісій використовувати програмні засоби для встановлення підсумків та результатів голосування, що значно б полегшило роботу. Але навіть у таких умовах триває активна підготовка до місцевих виборів. При ЦВК створено робочу групу, напрацювання якої щодо запобігання поширенню хвороби насамперед під час голосування на виборчих дільницях увійшли до відповідної постанови Кабінету Міністрів України, яка регулюватиме організацію

Олег Діденко:

"Такі зустрічі стали вже доброю традицією, і ми вдячні за увагу до демократичних процесів, що відбуваються у нашій країні"

місцевих виборів в умовах пандемії COVID-19. До того ж Комісія схвалила пропозиції щодо законодавчого врегулювання особливостей організації підготовки та проведення виборів у період дії карантину".

ЩОДО ПРИЗНАЧЕННЯ ВИБОРІВ У ПРИФРОНТОВИХ ГРОМАДАХ

"Перші вибори можна проводити двічі на рік: у жовтні та березні. Ми плануємо в майбутньому звертатись до відповідних військово-цивільних адміністрацій щодо безпекової ситуації на цих територіях. Як тільки будуть необхідні умови – вибори будуть призначені".

ЩОДО СКАСУВАННЯ МІСЦЕВИХ ВИБОРІВ У СУДОВОМУ ПОРЯДКУ

"Не думаю, що станом на сьогодні такі перспективи існують. Крім того, виборчий процес уже розпочався. Відповідно до Конституції України зупинення виборчого процесу можливе лише в разі введення в Україні

або окремих місцевостях надзвичайного чи воєнного стану".

ЩОДО СПІВПРАЦІ З НАЦІОНАЛЬНОЮ ПОЛІЦІЄЮ УКРАЇНИ

"У нас добре організовано координацію з Нацполіцією зокрема, і МВС загалом. Для прикладу, ми вже зверталися до них із проханням перевірити дещо підозрілі, на наш погляд, випадки зміни виборчої адреси. Нацполіція відреагувала швидко і належним чином. Сподіваємось на співпрацю і надалі. МВС має хороший досвід забезпечення правопорядку на виборах у 2019 році".

На завершення зустрічі Олег Діденко подякував представникам дипломатичного корпусу за увагу до виборчих процесів в Україні і, зокрема, цьогорічних місцевих виборів. Також Голова ЦВК висловив сподівання, що співпраця з міжнародними партнерами буде тільки розширятися, що стане важливим чинником у подальшому розвитку демократії в нашій країні.

Безпекові питання організації спостереження за місцевими виборами

9 вересня у Центральній виборчій комісії відбулася робоча зустріч Голови ЦВК Олега Діденка з представниками Місії Бюро демократичних інститутів і прав людини Організації з безпеки та співробітництва в Європі (БДІПЛ ОБСЄ) з оцінки потреб для спостереження за місцевими виборами на чолі з керівником департаменту з питань виборів БДІПЛ ОБСЄ Александром Шликом. У заході також взяли участь радник з виборчих питань Бюро Кіра Кастальдо, експерт з питань безпеки Бюро Тібор Немеш, заступник Голови ЦВК Сергій Дубовик, члени Комісії Павло Любченко та Сергій Постівий.

На зустрічі йшлося, зокрема, про проблеми та ризики, що можуть виникнути під час організації проведення виборів та спостереження за ними у територіальних громадах, які знаходяться на підконтрольній Україні території Донецької і Луганської областей та розташовані поблизу лінії розмежування з тимчасово окупованими територіями.

Окрему увагу учасники зустрічі звернули на особливості організації прийдешніх місцевих виборів в Україні в умовах карантинних обмежень, пов'язаних з пандемією COVID-19. А також – заходи,

що вживатимуться на виборчих дільницях для унеможливлення поширення коронавірусу. Представники оціночної місії БДІПЛ ОБСЄ поділилися міжнародним досвідом організації виборів, а також спостереження за ними в умовах карантину, який спостерігачам вдалося узагальнити за підсумками виборчих процесів у Польщі, Сербії, Північній Македонії, Чорногорії.

– Ми вдячні, що навіть в непростих умовах, пов'язаних з поширенням хвороби COVID-19, світова спільнота, зокрема Бюро демократичних інститутів і прав людини ОБСЄ,

готові долучитися до офіційного спостереження за місцевими виборами в Україні. Для нас це дуже важливо. Адже це дасть можливість продемонструвати світові нашу прихильність до демократичних цінностей та вкотре довести, що вибори в нашій державі відбуваються чесно, відкрито та справедливо. Тож ЦВК зі свого боку буде всебічно сприяти та допомагати всім офіційним спостерігачам від іноземних держав та міжнародних організацій, які будуть акредитовані на місцевих виборах, – наголосив за підсумками зустрічі Голова Комісії Олег Діденко.

Вже 23 вересня, відповідно до запрошення української сторони, Місія БДІПЛ/ОБСЄ зі спостереження за місцевими виборами розпочала свою роботу в Україні. Про це йдеться у повідомленні Міністерства закордонних справ України, де напередодні обговорили питання спостереження на прийдешніх місцевих виборах. Глава спостережної місії пані Інгібйорг Гісладоттір позитивно оцінила запрошення українською стороною міжнародних спостерігачів на місцеві вибори, підкресливши важливість міжнародного спостереження за виборами як ключового елемента розвитку демократичних процесів та подальшого вдосконалення виборчих систем у державах.

ЧЕСНІ ВИБОРИ – спільний пріоритет ЦВК та МВС

23 вересня у Центральній виборчій комісії відбулася робоча зустріч Голови ЦВК Олега Діденка із заступником Міністра внутрішніх справ України Антоном Геращенком. У заході також взяла участь член ЦВК Ірина Єфремова, яка відповідає, зокрема, за координацію питань взаємодії Комісії з МВС України та Національною поліцією України з метою забезпечення виборчих прав громадян.

Метою зустрічі став обмін думками і чергові практичні напрацювання щодо поєднання зусиль двох відомств стосовно покращення взаємодії під час організації та проведення місцевих виборів 25 жовтня 2020 року. Серед іншого йшлося про підвищення ефективності інформаційного забезпечення виборчого процесу, зокрема щодо запобігання правопорушенням, пов'язаним з виборами.

– Центральна виборча комісія має цілу низку практичних прикладів ефективної співпраці з Міністерством внутрішніх справ та Національною поліцією на

минулих виборах. Не менш результативно працювали наші колеги з правоохоронних органів, до сфери відповідальності яких належить боротьба з порушеннями виборчого законодавства, вже й під час місцевих виборів. Насамперед це стосувалося розслідувань щодо деяких порушень застосування процедури зміни виборчої адреси, які могли у майбутньому вплинути на результати виборів. Така оперативна робота, безумовно, дала ще й профілактичний ефект, – зазначив Голова ЦВК.

Відтак, на його думку, саме такий підхід – попередження

будь-яких, навіть дрібних, правопорушень слід взяти за основу майбутнього розширення співпраці. Зробити його спільним пріоритетом, який, без сумніву, допоможе досягти головної мети – проведення чесних виборів. Разом із тим, О. Діденко зазначив важливість інформаційної складової цього процесу, за допомогою якої суспільство повинно більш детально ознайомитися з новелами нового виборчого законодавства, в тому числі в частині відповідальності за його порушення. Задля цього сторони домовилися вже найближчим часом

напрацювати низку спільних інформаційно-просвітницьких заходів, в тому числі для масмедіа. Передбачається, що на них також відбуватиметься поточне детальне інформування суспільства про хід організації та підготовки місцевих виборів.

Своєю чергою, А. Геращенко розповів про систему роботи правоохоронців та нові напрацювання щодо забезпечення доброчесності виборчого процесу. Зокрема, за його словами, вже досить дієво працює геоінформаційний аналітичний портал МВС України – Інформаційно-аналітична система “Місцеві

вибори 2020”, призначений для моніторингу здійснених правопорушень та відображення публічної інформації про стан громадської безпеки в режимі реального часу. “Нашим наступним кроком невдовзі стане запуск нового технологічного продукту – чат-боту “Вибори-2020”, який значною мірою підвищить захист волевиявлення громадян”, – зауважив заступник Міністра внутрішніх справ України.

На завершення зустрічі член Комісії Ірина Єфремова наголосила на важливості оперативної реалізації напрацьованих домовленостей

на практиці: “Дуже важливо доносити до всіх суб’єктів виборчого процесу міру відповідальності за ті чи інші порушення під час передвиборної агітації. В цьому ж контексті ми готові говорити окремо й про “день тиші” та інші не менш важливі етапи виборчого процесу. Не маю сумніву, що така роз’яснювальна робота матиме застережний характер, суттєво зменшить кількість проблем, сприятиме унеможливленню потенційних дій провокаційного характеру”.

Як і навіщо українці змінювали виборчу адресу?

16 вересня на галявині внутрішнього двору Центральної виборчої комісії відбулася пресконференція "Місцеві вибори за новими правилами: як і навіщо українці змінювали виборчу адресу?"

Спікерами заходу були: секретар Центральної виборчої комісії Олена Гатаулліна, керівник Служби розпорядника Державного реєстру виборців Олександр Стельмах, виконавчий директор Громадського холдингу "ГРУПА ВПЛИВУ" Тетяна Дурнева, директор програм Міжнародної фундації виборчих систем (IFES) в Україні Роман Любченко, аналітик Громадянської мережі ОПОРА Олександр Ключев, начальник відділу Головного слідчого управління Національної поліції України Ольга Одинокова.

Доступність місцевих виборів для людей з інвалідністю

25 вересня на запрошення Офісу Омбудсману України Голова Центральної виборчої комісії Олег Діденко та член ЦВК Ірина Єфремова зустрілися з Уповноваженим Верховної Ради України з прав людини Людмилою Денісовою. У заході також взяли участь Уповноважений Президента України з прав людей з інвалідністю Валерій Сушкевич та інші посадові особи.

На зустрічі йшлося про доступність участі на місцевих виборах 25 жовтня 2020 року для людей з інвалідністю. Голова ЦВК, зокрема, поінформував, що Центральна виборча комісія приділяє велику увагу питанням інклюзивності для людей з інвалідністю. Відтак з метою забезпечення реалізації і захисту виборчих прав таких осіб у Комісії ще в грудні минулого року була створена відповідна робоча група, до якої увійшли представники профільних громадських організацій, Міжнародної фундації виборчих систем (IFES), а також представник Уповноваженого Президента України з прав

людей з інвалідністю.

Олег Діденко також розповів про конкретні рішення ЦВК, спрямовані на максимальне забезпечення виборчих прав цієї категорії громадян. Так, у серпні Комісія ухвалила постанову, якою визначила, зокрема, вимоги до приміщень виборчих комісій та приміщень для голосування, нормативи облаштування приміщень дільничних виборчих комісій і приміщень для голосування.

Окрім того, ЦВК направила до Кабінету Міністрів України напрацьовані робочою групою пропозиції до розробки критеріїв доступності для осіб з інвалідністю та інших

маломобільних груп населення приміщень, що надаються ДВК для організації їх роботи та проведення голосування.

Учасники зустрічі також обговорили подальші шляхи організації доступності участі для людей з інвалідністю на щорічних місцевих виборах. При цьому наголошувалося, що відповідно до Виборчого кодексу забезпечення доступності для осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення приміщень для проведення голосування покладається на місцеві органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування.

Олена Гатаулліна: “Виборчі процедури стають простішими, а вибори – доступнішими”

Саме ці документи, підготовка яких відбувалася із залученням до їх обговорення представників громадянського суспільства та експертного середовища, і стали підґрунтям, за словами секретаря Комісії, для справді революційних механізмів. Вони не лише зробили доступними вибори для майже 5,5 млн внутрішньо переміщених осіб, трудових мігрантів, виборців, які не мають зареєстрованого місця проживання, а й максимально спростили та лібералізували зазначені процедури.

У підсумку скористалися своїм правом щодо зміни або визначення виборчої адреси на цьогорічних місцевих виборах 100 тисяч виборців. Можливо, це не дуже багато в межах держави, втім, така кількість пояснюється, зокрема, коротким терміном для повноцінного інформування про нові процедури громадян України. Тож, на переконання Олени Гатаулліної, інформаційно-просвітницьку кампанію, яку спільними зусиллями організували Центральна виборча комісія, громадські організації, зокрема Громадський холдинг “ГРУПА ВПЛИВУ”, Громадянська мережа ОПОРА, за підтримки низки

За словами Олени Гатаулліної, процедура зміни або визначення виборчої адреси безвідносно до реєстрації місця проживання застосована вперше в історії національних виборчих процесів. Скористатися нею вже змогли громадяни, які братимуть участь у місцевих виборах 25 жовтня 2020 року.

– Комісія послідовно вживає заходи щодо забезпечення реалізації права голосу громадян України. Після ухвалення Виборчого кодексу та внесення змін до Закону України “Про Державний реєстр виборців” ЦВК підготувала та ухвалила Порядок розгляду звернення виборця щодо зміни виборчої адреси та Порядок визначення виборчої адреси виборця, який не має зареєстрованого місця проживання, – розповіла секретар ЦВК.

провідних засобів масової інформації, необхідно продовжувати і під час підготовки до наступних виборчих кампаній.

Водночас вона зауважила, що зараз лунають заяви щодо ймовірних маніпуляцій у процесі застосування процедури зміни виборчої адреси та у зв'язку з цим – можливого впливу на результати виборів:

– У цьому контексті слід наголосити, що підозри щодо таких спроб з боку окремих осіб не можуть бути підставою для обмеження права голосу мільйонів виборців. Процедури зміни виборчої адреси спрощено, що створило умови для можливості реалізувати право голосу, адже це основне завдання державних органів і ЦВК

зокрема. Але це не означає, що виборцям дозволено маніпулювати та зловживати своїм правом. Тут важливу роль буде відігравати реагування на повідомлення про можливі порушення. Ретельні перевірки правоохоронних органів за такими фактами є надважливими. Зокрема, вони відіграють і певну превентивну функцію.

Секретар ЦВК також додала, що Комісія вже зверталася до Національної поліції України щодо значної кількості змін виборчих адрес в окремих територіальних громадах для проведення перевірки дотримання вимог законодавства під час здійснення цієї процедури. Розраховує ЦВК на співпрацю в цьому питанні з правоохоронними органами і в майбутньому.

Олександр Стельмах: “Загалом було опрацьовано 105 290 звернень виборців щодо зміни місця голосування”

Олександр Стельмах, керівник Служби Реєстру, водночас поінформував, що з 1 липня, коли відкрилася можливість зміни або визначення виборчої адреси, відділами ведення Державного

реєстру виборців було опрацьовано 105 290 звернень виборців. Ще 38 заяв (станом на 15 вересня) опрацьовуються. Було задоволено 100 081 заяву, що становило 95% від загальної кількості звернень щодо зміни виборчої адреси. При цьому 43% від загальної кількості задоволених звернень виборців були подані дистанційно з використанням електронних сервісів ЦВК.

5 171 звернення не були задоволені. За словами керівника Служби розпорядника ДРВ, причинами відмов стали: встановлення невідповідності відомостей, зазначених у заяві та наданих відповідним органом, закладом чи установою; особа, яка зверталася, не включена до ДРВ; відповідні зміни вже внесені; звернення подане поза встановленими строками.

Також Олександр Стельмах повідомив, що найбільше виборчих адрес було змінено на Київську область (25 329 задоволених заяв, що становило 25% від їх загальної кількості), місто Київ (15 341; 15%) та Одеську область (9 343; 9%). Одещина є лідером і щодо кількості змін виборчої адреси в межах свого регіону, де таким правом скористалися 7 262 виборці.

Електронний кабінет для членів ТВК

22 вересня – 2 жовтня Центральна виборча комісія спільно з Координатором проектів ОБСЄ в Україні провели серію з шести регіональних презентацій на тему: "Електронний кабінет ТВК як інструмент підвищення ефективності і прозорості роботи територіальних виборчих комісій".

Центральна виборча комісія рекомендувала шляхом прийняття [постанови](#) від 2.10.2020 № 331 "Про заходи щодо підвищення ефективності і прозорості роботи територіальних виборчих комісій під час організації підготовки та проведення місцевих виборів 25 жовтня 2020 року" територіальним виборчим комісіям, що здійснюють організацію підготовки та проведення місцевих виборів 25 жовтня 2020 року, у своїй діяльності використовувати електронну систему "Електронний кабінет ТВК" (ЕК ТВК).

ЕК ТВК — це онлайн ресурс, система для внесення, опрацювання і передачі даних ТВК. За допомогою цієї системи ТВК зможуть перевіряти протоколи дільничних виборчих комісій, формувати звіти для ЦВК, оприлюднювати дані про результати голосування на власних сайтах.

Ця система надає можливість фіксувати відомості про виборчі округи, зареєстрованих кандидатів, перевіряти та об'єднувати відомості протоколів ДВК про підрахунок голосів виборців на виборчих дільницях, а також створювати повідомлення про перебіг виборчого процесу за встановленими ЦВК формами.

Відтак ЕК ТВК може бути застосований територіальними виборчими комісіями під час здійснення ними окремих виборчих процедур, що сприятиме вдосконаленню та спрощенню їхньої роботи.

Водночас варто наголосити, що запропонований для використання ТВК "Електронний кабінет" має допоміжний характер, спрямований на забезпечення реалізації комісіями своїх повноважень. Інформація, яка розміщуватиметься в цій системі, є попередньою та не має юридичних наслідків. Тож використання ЕК ТВК не звільняє територіальну виборчу комісію від необхідності здійснення передбачених Виборчим кодексом процедур та дій.

Проведення презентацій електронної системи "Електронний кабінет ТВК"

22 вересня – м. Харків для ТВК з Харківської, Полтавської, Луганської, Сумської обл.

23 вересня – м. Дніпро для ТВК з Дніпропетровської, Запорізької, Донецької, Кіровоградської обл.

25 вересня – м. Київ для ТВК з м. Києва, Київської, Чернігівської, Черкаської, Житомирської обл.

29 вересня – м. Львів для ТВК з Івано–Франківської, Волинської, Закарпатської, Львівської та Рівненської обл.

30 вересня – м. Хмельницький – для ТВК з Хмельницької, Тернопільської, Чернівецької та Вінницької обл.

2 жовтня – м. Миколаїв – для ТВК з Миколаївської, Одеської, Херсонської обл.

ЯК ОТРИМАТИ ДОСТУП ДО ЕК ТВК?

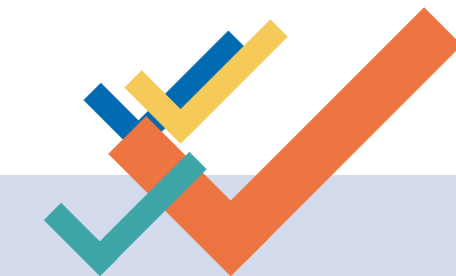
ТВК може надіслати скан-версію підписаного головою ТВК листа у довільній формі на адресу post@cvk.gov.ua.

У відповідь, ТВК буде надано доступ (логін і пароль) спочатку до тестового середовища ЕК ТВК, а потім до власного е-Кабінету.

Також в розділі "Бібліотека" онлайн-ресурсу для навчання членів комісій vyborkom.org викладено відеозапис презентації, онлайн курс із користування ЕК ТВК та інструкцію користувача.

Відеозапис презентації також можна переглянути [тут](#).

Електронна система для автоматизації процесів, що відбуваються під час підготовки та проведення місцевих виборів на рівні територіальної виборчої комісії, "Електронний кабінет ТВК" була розроблена у межах проекту "Посилення кібербезпеки і прозорості виборчих процесів в Україні", який Комісія реалізовує спільно з Координатором проектів ОБСЄ в Україні за рахунок коштів міжнародної технічної допомоги.

Посібник користувача Електронного Кабінету ТВК (ЕК ТВК)

(версія станом на 28.09.2020)

Посібник користувача Електронного Кабінету ТВК

містить інструкції щодо введення даних про виборчі округи; введення даних про кандидатів в депутати та на посаду голови; введення даних про порядковий номер організації партії.

Розділи, що стосуються роботи з протоколами підрахунку голосів, будуть включені до наступних версій посібника після завершення розробки програмного забезпечення.

Контроль виборчих фондів партій та кандидатів на місцевих виборах

На виконання вимог Виборчого кодексу України Центральна виборча комісія розробила та узгодила з Національним банком України Рекомендації щодо контролю за надходженням, обліком та використанням коштів виборчих фондів місцевих організацій політичних партій, кандидатів у депутати, кандидатів на посаду сільського, селищного, міського голови.

**Коментар члена ЦВК
Андрія Євстігнєєва**

– Як відомо, відповідно до положень Виборчого кодексу України, організації партій та кандидати у депутати на місцевих виборах можуть утворювати власні виборчі фонди для фінансування своїх виборчих кампаній, а також ведення передвиборної агітації. З цією метою вони відкривають у встановленому Національним банком порядку накопичувальний та поточні рахунки. Важливо, що такі рахунки відкриваються виключно в національній валюті.

СКІЛЬКИ І ЯКІ РАХУНКИ ВІДКРИВАЮТЬ ПАРТІЇ ТА КАНДИДАТИ

– Для забезпечення функціонування виборчого фонду організації партії відкриває один накопичувальний рахунок у банку за власним вибором у межах єдиного багатомандатного виборчого округу, та не більше одного поточного рахунку для одного територіального виборчого округу в межах єдиного багатомандатного виборчого округу. Причому, на поточний рахунок виборчого фонду організації партії кошти надходять виключно з накопичувального рахунку виборчого фонду, і один такий поточний рахунок може обслуговувати декілька територіальних виборчих округів. Партії зобов'язані вести облік надходження та розподілу коштів виборчого фонду між поточними рахунками.

Проте кандидат відкриває лише один поточний рахунок у банку за власним вибором у

межах відповідного виборчого округу (кандидат у депутати, включений до виборчого списку організації партії – в межах єдиного багатомандатного виборчого округу) або на території відповідного села, селища чи району, на який надходять кошти для фінансування виборчої кампанії.

Банк, в якому відкрито рахунок виборчого фонду, не пізніше наступного робочого дня з дня відкриття рахунку виборчого фонду повідомляє відповідну територіальну виборчу комісію про відкриття рахунку та його реквізити за встановленою формою ([постанова ЦВК від 10.09.2020 № 245](#), додаток до Рекомендацій).

Інформація про відкриття рахунку виборчого фонду та його реквізити можуть оприлюднюватися у засобах масової інформації або в мережі Інтернет за рахунок коштів виборчого фонду.

ХТО ВІДПОВІДАЄ ЗА РУХ КОШТІВ НА РАХУНКАХ ВИБОРЧИХ ФОНДІВ

– Виключне право на розпорядження коштами на рахунках виборчих фондів мають розпорядники накопичувального чи поточних рахунків. Для цього організація партії рішенням її керівного органу призначає не більше двох розпорядників накопичувального рахунку виборчого фонду організації партії – з числа кандидатів у депутати, включених до її виборчого списку, або уповноважених осіб у єдиному багатомандатному виборчому окрузі. Крім того, організація партії призначає по одному розпоряднику кожного поточного рахунку виборчого фонду організації партії – з числа уповноважених осіб організації партії у територіальних виборчих округах.

Кандидат також може призначити розпорядника поточного рахунку власного виборчого фонду з числа своїх довірених осіб (не більше одного), або може сам бути розпорядником поточного рахунку власного виборчого фонду.

Варто наголосити, що витрачання коштів на виборчу кампанію здійснюється тільки з поточних рахунків виборчого фонду та лише в безготівковій формі і припиняється о 18 годині середи після дня голосування.

Добровільні внески до виборчого фонду можуть надходити не пізніше ніж до останньої п'ятниці перед днем голосування чи днем повторного голосування, а ті, що надійшли після зазначеного терміну, перераховуються банком до відповідних місцевих бюджетів.

ЯКІ ДЖЕРЕЛА ФІНАНСУВАННЯ ВИБОРЧИХ ФОНДІВ ПАРТІЙ І КАНДИДАТІВ

– Виборчий фонд і партії, і кандидата формується в порядку, встановленому Виборчим кодексом України. Це закріплено нормами частини першої статті 215.

При цьому власні кошти організації партії чи кандидата, які перераховуються на рахунок виборчого фонду, не підлягають обмеженням за сумою і кількістю перерахувань. Проте, розмір добровільного внеску однієї фізичної особи до одного виборчого фонду не може перевищувати десяти розмірів мінімальної заробітної плати.

Важливо також знати, що добровільні внески до виборчого фонду забороняється робити іноземцям та особам без громадянства, юридичним особам, їх філіям і представництвом, а також анонімним жертводавцям. Не можуть поповнювати виборчі фонди також юридичні особи, їхні філії і представництва.

ХТО КОНТРОЛЮЄ ФУНКЦІОНУВАННЯ ВИБОРЧИХ ФОНДІВ ПАРТІЙ ТА КАНДИДАТІВ

– Частиною дев'ятою статті 215 Виборчого кодексу вибірковий контроль за надходженням, обліком і використанням коштів виборчого фонду покладено на відповідні територіальні виборчі комісії та установи банків, в яких відкрито рахунки виборчих фондів. Саме з урахуванням положень цієї статті ЦВК розробила механізми контролю виборчих фондів партій і кандидатів у депутати на місцевих виборах. Контролюють функціонування виборчих фондів відповідні територіальні виборчі комісії та банки, в яких відкрито накопичувальні та поточні рахунки партій та кандидатів.

Крім того, територіальна виборча комісія приймає у строки, передбачені частинами четвертою – шостою статті 214 Кодексу, від розпорядників відповідних рахунків виборчих фондів проміжні та остаточні фінансові звіти про надходження та використання коштів виборчих фондів за формами, встановленими Центральною виборчою комісією згідно з частиною дев'ятою статті 214 Кодексу, а також здійснює аналіз таких звітів.

Як бачимо, інформації дуже багато і вона вкрай важлива. Тому всім суб'єктам виборчого процесу варто уважно ознайомитись із нормами Виборчого кодексу України, що регламентують відповідні питання (статті 213 – 215), а також Рекомендаціями, затвердженими постановою Центральної виборчої комісії від 10 вересня 2020 року № 245.

Агітація за правилами

Член Центральної виборчої комісії Віталій Грень коментує Роз'яснення щодо заборони надання грошових коштів чи безоплатно або на пільгових умовах товарів, послуг, робіт, цінних паперів, кредитів, лотерей, інших матеріальних цінностей (непрямого підкупу) під час місцевих виборів 25 жовтня 2020 року

– У Роз'ясненнях, затверджених [постановою ЦВК](#) від 14.09.2020 № 258, йдеться про заборону підкупу виборців. Адже і Конституцією України, і нормами міжнародного права встановлено, що вибори мають бути вільними і без примусу. Виборчим кодексом України визначено обов'язок ЦВК затвердити такі роз'яснення. Відтак Центральна виборча комісія звернула увагу суб'єктів та інших учасників виборчого процесу місцевих виборів 25 жовтня 2020 року, що кандидати, місцеві організації політичних партій мають вести передвиборчу агітацію з дотриманням вимог, затверджених законом.

Так, статтею 57 Виборчого кодексу встановлено заборону проведення передвиборної агітації або надання виборцям, закладам, установам, організаціям незалежно від їх підпорядкування та форми власності грошей, подарункових сертифікатів, продуктів харчування, спиртних напоїв тощо. Причому підкуп – це не лише матеріальні речі, а й надання пільг, переваг, послуг, робіт, цінних паперів, кредитів,

лотерейних білетів, у тому числі від імені благодійних організацій, засновниками або членами яких є кандидат чи кандидати або місцева організація політичної партії, інших благодійних організацій. Тим паче із закликами або пропозиціями голосувати чи не голосувати за певного кандидата чи партію або згадуванням їхніх імен чи назв та використанням символіки. Все це вважається підкупом виборців.

ЯК АГІТУВАТИ ЗАКОННО

– Нормами згаданої статті Виборчого кодексу дозволено використання матеріалів передвиборної агітації, виготовлених за рахунок виборчого фонду, що містять візуальні зображення партійної символіки та брендуння виборчої кампанії, згадування імені або зображення кандидата, який балотується на виборах, зокрема плакатів, листівок, календарів, блокнотів, ручок, запальничок, сірників, значків, бейджів, USB-флешок, вимпелів, прапорів, книг, пакетів, футболок, кепок, шарфів, парасоль та інших матеріалів передвиборної агітації,

вартість яких не перевищує 6 відсотків неоподаткованого мінімуму доходів громадян.

ЩО ТЯГНЕ ЗА СОБОЮ ПОРУШЕННЯ ПРАВИЛ АГІТАЦІЇ

– Згідно з частиною третьою статті 19 Виборчого кодексу особи, винні у порушенні законодавства про вибори, виборчих прав виборців, кандидатів, місцевих організацій політичних партій – суб'єктів виборчого процесу, притягаються до кримінальної, адміністративної або іншої відповідальності у встановленому порядку.

Так, Кодексом України про адміністративні правопорушення, зокрема частиною другою статті 21210, визначено, що порушення обмежень щодо ведення передвиборної агітації тягнуть за собою накладення штрафу від двохсот до трьохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

А згідно з пунктом 5 підрозділу 1 розділу XX "Перехідні положення" Податкового кодексу України встановлено, якщо норми інших законів містять посилання на

неоподатковуваний мінімум доходів громадян, то для цілей їх застосування використовується сума в розмірі 17 гривень, крім норм адміністративного та кримінального законодавства в частині кваліфікації адміністративних або кримінальних правопорушень. Для них сума неоподаткованого мінімуму встановлюється на рівні податкової соціальної пільги, визначеної статтею 169 (підпункт 169.1.1) розділу IV Податкового кодексу України для відповідного року.

ЯКА ПРИПУСТИМА ВАРТІСТЬ АГІТАЦІЙНИХ МАТЕРІАЛІВ

– За нормами згаданої статті Податкового Кодексу, податкова соціальна пільга визначається у розмірі, що дорівнює 50 відсоткам розміру прожиткового мінімуму для працездатної особи (у розрахунку на місяць), встановленому законом на 1 січня звітного податкового року.

Законом про Державний бюджет України на 2020 рік у 2020 році визначено прожитковий мінімум на одну особу в розрахунку на місяць для працездатних осіб – 2 102 грн. Отже, податкова соціальна пільга, передбачена наведеними положеннями Податкового кодексу для кваліфікації адміністративних правопорушень, становить 50 відсотків від 2 102 грн, тобто 1 051 гривню.

Відтак і кандидати, і партії у ході проведення передвиборної агітації під час виборчого процесу місцевих виборів 25 жовтня 2020 року мають взяти до уваги, що вартість агітаційних матеріалів не повинна

перевищувати 6 відсотків розміру податкової соціальної пільги, що визначається згідно з положеннями Податкового кодексу України для відповідного року з урахуванням статті 7 Закону України "Про Державний бюджет України на 2020 рік" (1 051 грн), тобто 63 грн 6 коп.

В ЯКОМУ РАЗІ НАСТАЄ АДМІНІСТРАТИВНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

– Під час визначення факту підкупу виборців частину шостої статті 57 Кодексу слід застосовувати у системному зв'язку з Кодексом України про адміністративні правопорушення, зокрема його статтею 212¹⁰, що встановлює адміністративну відповідальність за підкуп виборців, а також з Податковим кодексом України та Законом України "Про Державний бюджет України на 2020 рік". Відтак положення статті 57 Виборчого кодексу щодо посилання на неоподатковуваний мінімум доходів громадян потрібно застосовувати як такі, для яких сума неоподаткованого мінімуму встановлена на рівні відповідного розміру податкової соціальної пільги. В такому разі наступатиме адміністративна відповідальність.

ЧИ ПЕРЕДБАЧЕНА КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПІДКУП ВИБОРЦІВ

– Так, порушники виборчого законодавства можуть притягатися і до кримінальної відповідальності. Кримінальну відповідальність за підкуп виборців встановлює Кримінальний кодекс України,

статтею 160 якого передбачено відповідальність за:

- прийняття пропозиції, обіцянки або одержання виборцем для себе чи третьої особи неправомірної вигоди за вчинення або невчинення будь-яких дій, пов'язаних із безпосередньою реалізацією ним своїх виборчих прав;
- пропозицію, обіцянку або надання виборцю неправомірної вигоди за вчинення або невчинення будь-яких дій, пов'язаних з безпосередньою реалізацією ним свого виборчого права;

- надання виборцям неправомірної вигоди, що супроводжується передвиборною агітацією, згадуванням імені кандидата, назви політичної партії, яка висунула кандидата на відповідних виборах, або використанням зображення кандидата, символіки політичної партії, яка висунула кандидата на відповідних виборах.

Згідно з приміткою вказаної статті Кримінального кодексу під неправомірною вигодою слід розуміти продукти харчування, спиртні напої та тютюнові вироби, незалежно від їх вартості, а також грошові кошти, товари (крім матеріалів агітації, визначених законом), послуги, роботи, пільги, переваги, подарункові сертифікати, цінні папери, кредити, лотерейні білети, інші матеріальні та нематеріальні активи, вартість яких перевищує 0,06 неоподаткованого мінімуму доходів громадян, що на безоплатних або на інших пільгових умовах пропонуються, обіцяються, надаються кандидатам, виборцям чи одержуються ними.

ЦВК: просвіта

ПРО ВИБОРИ – ПРОСТО

21 вересня на сайті ЦВК запущено вебресурс "ЦВК: просвіта". Це просвітницька платформа, де кожен виборець може перевірити та поглибити свої знання про вибори. "ЦВК: просвіта" – результат співпраці Центральної виборчої комісії та Ради Європи в рамках проєкту «Підтримка прозорості, інклюзивності та чесності виборчої практики в Україні».

– Вперше за історію існування Центральної виборчої комісії започатковано проєкт такого формату, де простою мовою роз'яснюється цінність вибору. Наша мета полягає у тому, щоб людина, яка йде на вибори, розуміла важливість свого голосу. Кожен вибір – важливий, – наголосив член ЦВК Андрій Гевко, який координує питання організації підготовки та забезпечення реалізації заходів з підвищення правосвідомості, правової культури та відповідальності виборців.

Основна ідея цього проєкту – показати, що кожен голос і кожен вибір важливі, що голос кожного визначає майбутнє як певної громади, так і країни загалом. Мета цього проєкту – допомогти українцям зробити добре інформований та свідомий вибір.

Освітня онлайн-платформа

"ЦВК: просвіта" була створена для громадян України – включаючи виборців, які вперше голосують, членів виборчих комісій, спостерігачів, кандидатів та партій, а також інших учасників виборчого процесу. Цей проєкт призначений, щоб:

- пояснити, чому вибори як на місцевому, так і на національному рівнях важливі для демократичного розвитку держави;

- показати, як влаштовані та організовані вибори;
- заохочувати громадян брати участь у виборах і робити обґрунтований та свідомий вибір.

Усі охочі зможуть пройти обидва індивідуальні навчальні курси, а також ознайомитись з іншими інформаційними та освітніми матеріалами з виборчих питань, які будуть розміщені на освітній платформі "ЦВК: просвіта".

Разом із запуском онлайн-платформи також запускається перший навчальний курс «Вибори простими словами», який покликаний інформувати про історію виборів, пояснювати основні принципи та виборчі стандарти, різні типи виборчих систем і процедур в Україні та в інших країнах світу.

Особливістю курсу є навчання за допомогою чату. Кожен зможе дізнатися про

вибори та виборчі процедури, просто поспілкувавшись, до прикладу, із Платоном, Сократом та Авраамом Лінкольном а також з багатьма іншими відомими історичними та сучасними діячами.

Навчання відбувається у формі інтерактивних діалогів з відомими історичними персонажами та супроводжується короткими відеороликами. На платформі вже зараз доступний перший ознайомчий онлайн-курс «ПРОсто про вибори». Він висвітлює історію розвитку виборів та їхню необхідність у сучасній державі. Курс складається з шести блоків, з яких поки що відкриті лише два. Інші відкриваються з 28 вересня та 5 жовтня.

Учасники навчання зможуть дізнатися, навіщо потрібні вибори, які є їхні види та як

відбуваються вибори в різних країнах світу.

На сьогодні це єдиний освітній портал про вибори простою мовою. Над проєктом працювали понад 30 фахівців. Студія онлайн-освіти EdEra та креативна лабораторія Platforma розробляли концепцію та онлайн-курси. EdEra, зокрема, – навчальну платформу і сайт. Креативна агенція BigBangers створювала візуальну частину проєкту та комунікаційну стратегію. А освітні відеоролики озвучили ведучі Українського радіо. Навчальні матеріали підготувала команда експертів. Проєкт розроблявся і впроваджувався за фінансової підтримки та координації Ради Європи.

«Підтримка прозорості, інклюзивності та чесності виборчої практики в Україні» – проєкт Ради Європи в Україні, який спрямований на підвищення політичної та правової культури виборців, здатності органів державної влади організовувати та проводити вибори відповідно до європейських виборчих стандартів і належних практик, а також посилення спроможності жінок, молодих виборців, національних меншин брати активну участь у процесах прийняття політичних та громадських рішень.

Головне про місцеві вибори 2020

Серію вебінарів організовано в рамках проєкту Ради Європи "Підтримка прозорості, інклюзивності та чесності виборчої практики в Україні", який впроваджується в рамках Плану дій Ради Європи для України на 2018–2022 роки.

З 7 по 23 вересня 2020 року члени Центральної виборчої комісії Андрій Гевко, Павло Любченко, Вікторія Гущенко та заступник керівника Секретаріату ЦВК Наталія Вадимова взяли участь в інформаційно-просвітницьких вебінарах, організованих Радою Європи в рамках проєкту "Підтримка прозорості, інклюзивності та чесності виборчої практики в Україні" спільно з громадською організацією "Платформа прав людини". Учасники дискусій розглянули головні аспекти місцевих виборів 25 жовтня 2020 року.

Вебінар 7 вересня 2020 року

Анатомія виборчого процесу або чого чекати напередодні місцевих виборів?

Андрій Гевко
член Центральної виборчої комісії

Ольга Коцюрuba
старша радниця з правових питань Громадянської мережі «ОПОРА»

Вебінар 9 вересня 2020 року

Хто відповідає за проведення виборів?

Павло Любченко
член Центральної виборчої комісії, доктор юридичних наук, професор

Павло Романюк
радник з юридичних питань Громадянської мережі «ОПОРА»

Вебінар 21 вересня 2020 року

Звідки гроші на місцеві вибори 2020 та як про них звітувати?

Володимир Венгер
кандидат юридичних наук, доцент кафедри міжнародного права, правознавства та публічного права Національного університету «Києво-Могилянська академія»

Наталія Вадимова
заступник керівника Секретаріату Центральної виборчої комісії

Вебінар 23 вересня 2020 року

Як захистити свої права під час місцевих виборів 2020?

Вікторія Гущенко
член Центральної виборчої комісії

Ольга Коцюрuba
старша радниця з правових питань Громадянської мережі «ОПОРА»

Олександр Бурмагін
виконавчий директор ГО «Платформа прав людини», модератор дискусії

Головне про **МІСЦЕВІ ВИБОРИ 2020**

Андрій Гевко, член Центральної виборчої комісії:

“Важливо, щоб виборці, коли будуть голосувати, усвідомлено підійшли до свого вибору та обирали саме місцеву владу, а не національну владу, щоб не було підміни понять”.

Олександр Бурмагін, виконавчий директор ГО "Платформа прав людини":

“Демократичні вибори неможливі без дотримання прав свободи слова та преси. Висвітлення виборів мають бути правдивими, зваженим, неупередженими і відповідати міжнародним рамковим угодам, зокрема й тим, що були прийняті Радою Європи”.

Серед гостей та експертів вебінарів були представники різних організацій-національних партнерів Ради Європи: Леонтій Шипілов, член Центральної виборчої комісії (2018–2019); Володимир Венгер, доцент кафедри загальнотеоретичного правознавства та публічного права Національного університету “Києво-Могилянська академія”; Олександр Бурмагін, виконавчий директор ГО “Платформа прав людини”; Людмила Опришко, медіа-юристка ГО “Платформа прав людини”; Ольга Коцюрuba, старша радниця з правових питань Громадянської мережі ОПОРА; Павло Романюк, радник з правових питань

Громадянської мережі ОПОРА; Діана Дуцик, медіаекспертка, виконавча директорка Українського інституту медіа та комунікації.

Основна мета вебінарів – поінформувати якомога більшу кількість різних суб’єктів і учасників виборчого процесу, зокрема, виборців, про основні законодавчі новели та особливості організації та проведення цьогорічних місцевих виборів в Україні. Крім того, значну увагу на вебінарах було приділено питанню проведенню виборів в умовах пандемії коронавірусу

COVID-19. Більше 16 тисяч осіб переглянули записи вебінарів, які трансливалися українською, українською жестовою, а також англійською мовами.

Записи вебінарів доступні на сторінках [Виборчих проєктів Ради Європи](#) в Україні та громадської організації “Платформа прав людини” у Facebook, а також на YouTube.

Дискусії вебінарів відбувалися за такими тематичними напрямками:

- основні етапи виборчого процесу та їх часові проміжки і строки;
- організація виборчого процесу та система виборчих комісій на місцевих виборах, їх ієрархія та повноваження;
- органи місцевого самоврядування, до яких відбудуться вибори;
- процедура висунення та реєстрація кандидатів до місцевих рад та на посади сільських, селищних та міських голів;
- виборчі системи, які використовуватимуться на місцевих виборах, і спосіб визначення переможців місцевих виборів;
- висвітлення виборчого процесу у засобах масової інформації;
- передвиборна агітація, її фінансування і звітування про витрачені кошти;
- вирішення виборчих спорів та захист виборчих прав під час виборчого процесу.

ЦВК провела серію онлайн-тренінгів для членів ТВК

Центральна виборча комісія спільно з Міжнародною фундацією виборчих систем (IFES) в Україні та Центром управління навчанням учасників виборчих процесів при ЦВК з 5 до 15 вересня організувала та провела серію навчань членів територіальних виборчих комісій з питань організації підготовки та проведення місцевих виборів 25 жовтня 2020 року.

У 462 онлайн-тренінгах у всіх регіонах України взяли участь близько 8 000 членів ТВК. Навчання проводили сім команд фахівців. До них увійшли 120 тренерів, які пройшли відповідне п'ятиденне онлайн-навчання та отримали сертифікати у Центрі управління навчанням учасників виборчих процесів при ЦВК.

Під час тренінгів для членів ТВК їх учасники опановували питання щодо виборчих систем на місцевих виборах 2020 року, системи виборчих комісій з місцевих виборів, їх правового статусу та повноважень. Також розглядалися основні аспекти організації роботи територіальних виборчих комісій до дня голосування.

Особлива увага учасників тренінгів була акцентована

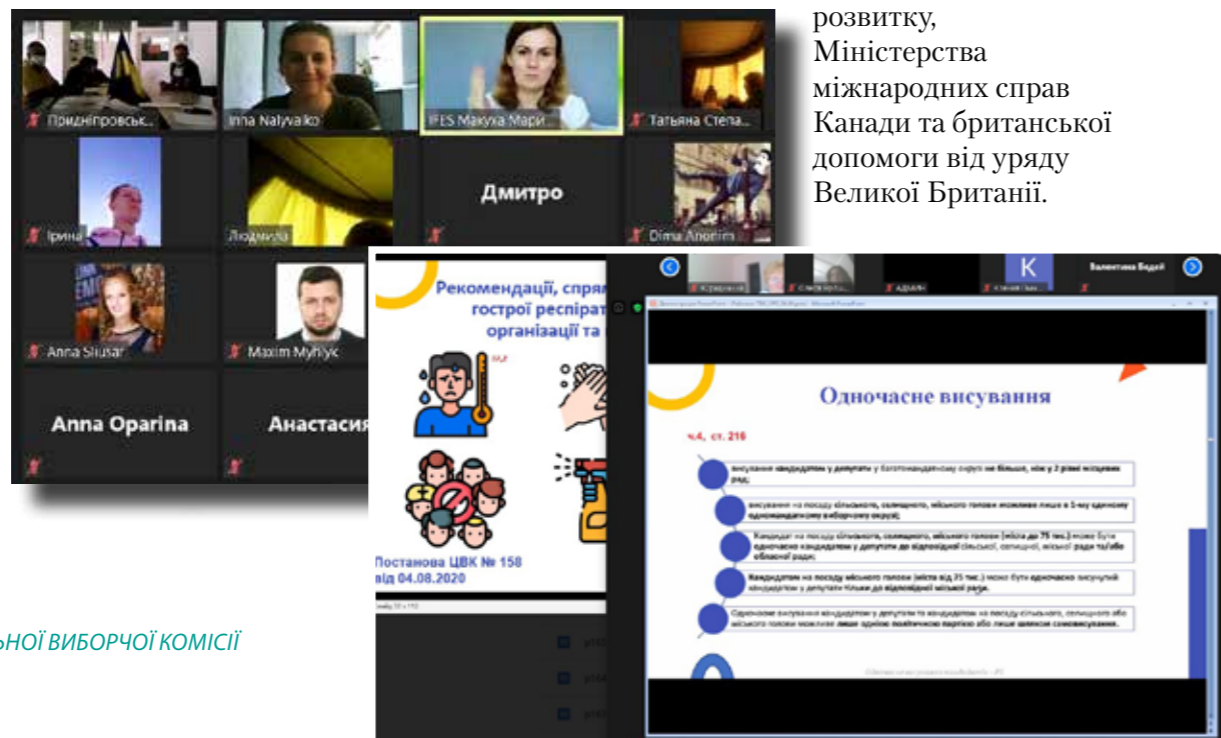
на порядку реєстрації кандидатів у депутати сільської, селищної, міської, районної в місті, районної, обласної ради та на посаду сільського, селищного, міського голови. А також – довірених осіб кандидатів та офіційних спостерігачів на місцевих виборах.

Учасники заходу детально зупинилися на формах виборчих бюлетенів з місцевих виборів та інформаційному забезпеченні виборів.

Важливим блоком навчання були й питання, пов'язані з організацією роботи ТВК у день голосування та встановленням підсумків голосування і результатів виборів.

Також вивчалися практичні аспекти порядку розгляду скарг територіальними виборчими комісіями з місцевих виборів та відповідальність за порушення законодавства про вибори.

Навчання організовано за підтримки Агентства США з міжнародного розвитку, Міністерства міжнародних справ Канади та британської допомоги від уряду Великої Британії.

ДЕМОКРАТІЯ: від теорії до практики

Курс з громадянської освіти, започаткований Міжнародною фундацією виборчих систем IFES в Україні, втретє стартував у закладах вищої освіти. Більше ніж у 20 вишах 16 міст України розпочато викладання курсу «Демократія: від теорії до практики» в осінньому семестрі 2020–2021 навчального року.

ХТО НАВЧАЄТЬСЯ?

Слухачами курсу є студенти, що навчаються за різноманітними освітніми напрямками, як то: право, медичні науки, політологія, економіка, соціологія, журналістика, філологія та інформаційні технології. Така різноплановість, а також збільшення кількості партнерських закладів по всій Україні, свідчать про те, що і викладачі, і студенти усвідомлюють важливість громадянської освіти як всеохоплюючої навчальної дисципліни.

ХТО ВИКЛАДАЄ?

Для того, щоб упевнено зустріти всі виклики та несподіванки протягом осіннього семестру, у серпні-вересні 2020 року IFES підготувала серію з 6 онлайн-тренінгів для 24 нових викладачів. Усі вони вдосконалили навички інтерактивних

методів викладання у форматі дистанційного та аудиторного навчання.

ЯК ВИКЛАДАЄТЬСЯ КУРС?

Залежно від регіону та внутрішньої політики закладу освіти викладачі проводять навчання в онлайн- та офлайн-форматах. Для покращення ефективності онлайн-навчання викладачі застосовують навички та інструменти, отримані на тренінгах IFES, забезпечуючи широкого кола слухачів завдяки таким платформам, як Skype, Nearpod, Mentimeter, Kahoot, Migo і т. ін.

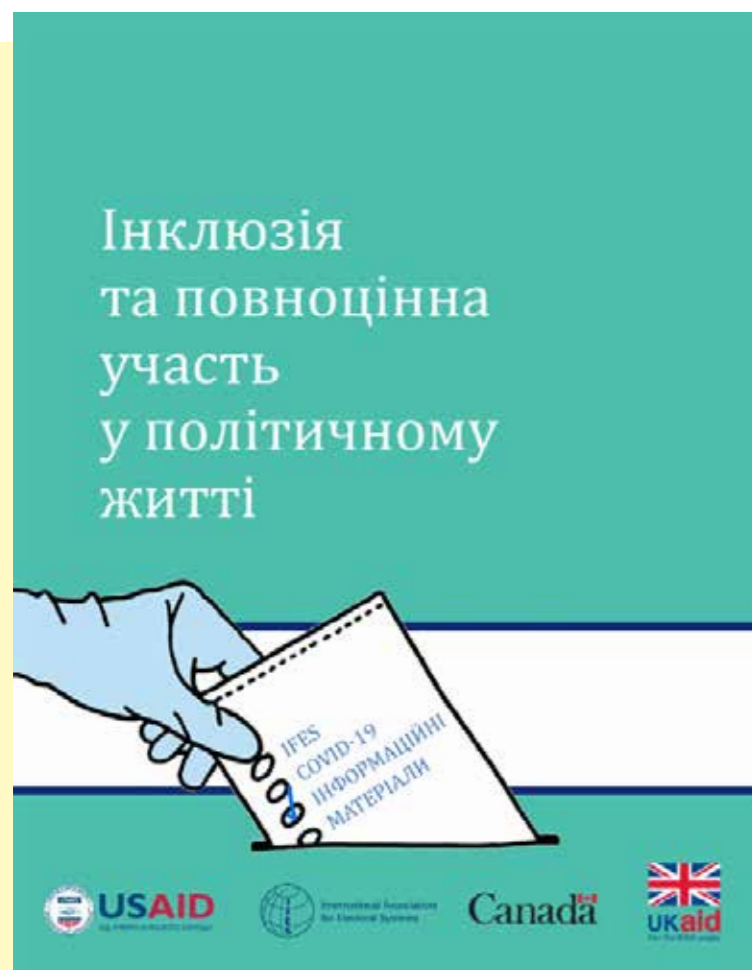
Багато викладачів повернулись до традиційного офлайн-формату та на повну використовують усі переваги навчання в аудиторії: проводять дискусії, обговорення, дебати та групові активності. Деякі викладачі зупинилися на змішаному форматі, комбінуючи інтерактивні методики як в

аудиторіях, так і у віртуальному навчальному середовищі.

ЯКІ НОВОВВЕДЕННЯ ПЛАНУЮТЬСЯ?

Команда IFES працює над розробкою цифрового курсу «Демократія: від теорії до практики». Вивчати курс онлайн студенти зможуть уже з весняного семестру 2020–2021 навчального року. Завдяки цифровій платформі дедалі більше закладів вищої освіти зможуть приєднатися до курсу. У концепцію курсу закладена гнучка система управління контентом, що дає змогу швидко вносити зміни та оновлювати контент, а також зручні та зрозумілі інструменти оцінювання та моніторингу студентської успішності. Студенти зможуть працювати в групах над розробкою та впровадженням проєктів через віртуальні класи, а зміст курсу вивчатимуть через інтерактивні відео, анімації, інфографіки та реальні кейси.

Як зробити участь у виборах і демократичних процесах максимально інклюзивною під час криз у сфері охорони здоров'я?

«Інклюзія та повноцінна участь у політичному житті» – це четвертий документ із серії інформаційних матеріалів з COVID-19 від Міжнародної фундації виборчих систем (IFES). Публікація пропонує огляд потенційних перешкод для реалізації політичних прав певними групами громадян, що виникають унаслідок кризових явищ на кшталт COVID-19, а також рекомендації для підвищення рівня доступності та інклюзії.

Автори публікації:

Вірджинія Аткінсон, старша міжнародна радниця з питань інклюзії,

Мередіт Епплгейт, радниця з програмних питань в Україні,

Ребекка Ааберг, експертка з питань інклюзії.

Ми побачили, що перед вірусною загрозою всі люди рівні, чого не можна сказати про наслідки пандемії – тут проявилися усі вразливості системи державних послуг та структурної нерівності, яка ще більше ускладнює доступ до них... Ми бачимо непропорційні негативні наслідки для певних громад, поширення мови ворожнечі, цькування вразливих груп та ризику застосування надмірно жорстких заходів безпеки, що підривають систему охорони здоров'я.

*Антоніо Гутерреш,
Генеральний секретар ООН*

(United Nations. 2020, April 23. We are all in this Together: Human Rights and COVID-19 Response and Recovery. Retrieved May 20, 2020, from <https://www.un.org/en/un-coronavirus-communications-team/we-are-all-together-humanrights-and-covid-19-response-and>)

Пандемія COVID-19 висвітлює прояви існуючої нерівності щодо традиційно маргіналізованих груп суспільства. Жінки, люди з інвалідністю, молодь та люди похилого віку, внутрішньо переміщені особи (ВПО), біженці та трудові мігранти, представники спільноти ЛГБТК+, корінні народи та етнічні, релігійні і мовні меншини стали особливо вразливими під час пандемії та її наслідків через економічну нерівність, обмежений доступ до медичної допомоги та дискримінацію. Усі ці негативні фактори, своєю чергою, посилюють уже існуючі бар'єри або створюють нові виклики для рівної участі у політичному житті суспільств. Більше того, якщо людина належить одночасно до кількох уразливих груп – наприклад, це можуть бути жінки корінних племен з інвалідністю, молодь з меншин або біженці з нетрадиційною сексуальною орієнтацією, – вона зіштовхується з додатковими інтерсекційними бар'єрами та зазнає комплексної дискримінації.

Соціально-економічний статус є питанням наскрізного впливу на залученість до політичного життя – бідні і

малограмотні люди з обмеженою транспортною доступністю, або ті, хто не могли працювати дистанційно і втратили роботу через пандемію, вірогідно матимуть найменше часу або ресурсів для активної участі в політиці. Деякі виборці не можуть власним коштом придбати засоби індивідуального захисту (ЗІЗ), рекомендовані для безпечної участі у виборчих заходах під час кампанії та в день голосування. Непропорційне виключення з політичного життя посилюється і зростаючим розривом у можливостях використання цифрових технологій, які для людей з маргіналізованих соціальних груп є вочевидь менш доступними.

Утім, прийняті всіма державами-учасницями Організації Об'єднаних Націй Цілі сталого розвитку накладають на національні уряди зобов'язання з розбудови інклюзивних демократичних суспільств. На сьогодні введено в дію більше десяти міжнародних угод, які захищають політичні права специфічних суспільних груп. Окрім зобов'язань, держави мають дотримуватися визначених міжнародних стандартів, а питання

інклюзивності політичного життя завжди перебуває у фокусі уваги та висвітлюється у звітах міжнародних та місцевих спостерігачів на виборах.

В умовах пандемії COVID-19 країни світу розглядають різні варіанти для проведення виборів, безпечних для здоров'я виборців та членів виборчих комісій; а в деяких країнах навіть обговорюються законодавчі зміни, необхідні у випадку вимушеного відтермінування виборів. Крім національних законів, численні міжнародні стандарти вимагають від держав проведення чергових та загальних виборів. Так, виходячи з принципу недискримінації, закріпленого положеннями Статті 2 Універсальної декларації прав людини про те, що кожна особа повинна мати всі права і свободи «незалежно від раси, кольору шкіри, статі, мови, релігії, політичних або інших переконань, національного чи соціального походження, майнового, станового або іншого становища», та положеннями Статті 25 МПГПП про гарантовану рівноправну участь у веденні державних справ та у виборах, у світі дедалі більше уваги надається дотриманню політичних прав представників соціально вразливих груп.

Референдум в Італії

Італійці на референдумі висловилися за скорочення чисельності парламенту.

20–21 вересня в Італії відбувся референдум зі зміни трьох статей Конституції, регіональні вибори в семи з 20 областей країни, а також адміністративні вибори в низці міст.

Проведення референдуму, на якому було порушено питання про скорочення числа парламентаріїв, зажадав конституційний закон, остаточно

прийнятий в палаті депутатів у жовтні минулого року. Явка на референдумі становила майже 54%. На користь скорочення числа депутатів висловилися 69,26% виборців.

Згідно з новим законом Сенат повинен бути скорочений з нинішніх 315 до 200 місць, а палата депутатів – з 630 до 400 місць. Новий формат законодавчого органу набере

чинності після проведення наступних виборів. За планом вони повинні відбутися в 2023 році.

Коментуючи підсумки референдуму, глава МЗС Італії і один із лідерів "Руху 5 зірок", яке ініціювало цю кампанію, Луїджі Ді Майо назвав їх перемогою "всього італійського народу".

"Протягом 20 років італійці завжди відкидали будь-яку пропозицію на конституційних референдумах. Ця перемога – позитивний знак зближення політики з громадянами: вперше пропозиції обох сторін збіглися. Ми чекали скорочення парламенту 30 років, це стало ключовим елементом нашої урядової програми", – заявив Ді Майо.

Наступним кроком італійської політики, за його словами, має стати урізання зарплат парламентаріїв і прийняття нової системи виборів на пропорційній основі.

Швейцарія: бути чи не бути в Шенгенській зоні

27 вересня у Швейцарії відбувся референдум щодо виходу із Шенгенської зони. За результатами референдуму, проти виходу із Шенгенської зони проголосували 62% громадян. Тому швейцарці й надалі зможуть вільно пересуватися Європейським Союзом.

Волевиявлення ініціювала популістська Швейцарська народна партія, яка запропонувала скасувати угоду з Європейським Союзом, підписану у 1999 році. Вона дозволила громадянам ЄС і Швейцарії вільно подорожувати,

жити і працювати по обидва боки кордону – попри те, що країна не входить до ЄС.

Прихильники ініціативи впевнені: це дає змогу контролювати кордони. Опоненти кажуть – рішення позбавить сотні тисяч

швейцарців права вільно жити і працювати в країнах ЄС.

За офіційними даними, у країні мешкає більш ніж півтора мільйона громадян ЄС. Це переважно італійці, німці, португальці.

